

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne 2020,

kterým se mění zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění zákona č. 234/2020 Sb., zákona č. 262/2020 Sb. a zákona č. 299/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 2 se na konci odstavce 1 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno c), které zní:

„c) se jedná o výkon práce na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr zakládající účast na nemocenském pojištění.“.

2. V § 2a odst. 2 písmeno b) zní:

„b) nevykonává činnost, v jejímž důsledku je účasten nemocenského pojištění jako zaměstnanec, s výjimkou

1. zaměstnání ve společnosti s ručením omezeným, které je společníkem,
2. zaměstnání v oblasti pedagogické,
3. činnosti, u níž vzniká účast na nemocenském pojištění pouze z důvodů uvedených v § 5 písm. a) bodu 12 a 13 zákona o nemocenském pojištění,
4. výkonu práce na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr zakládající účast na nemocenském pojištění,“.

3. Za § 2a se vkládá nový § 2aa, který včetně nadpisu zní:

„§ 2aa

Subjekt kompenzačního bonusu v případě osoby vykonávající práci na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr

(1) Subjektem kompenzačního bonusu je také osoba, která

- a) vykonávala v rozhodném období práci na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr a v důsledku toho byla alespoň 4 kalendářní měsíce účastna nemocenského pojištění jako zaměstnanec a současně nevykonávala jinou činnost, v jejímž důsledku by byla účastna nemocenského pojištění jako zaměstnanec,
- b) vedle výkonu práce na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr nevykonává jinou činnost, v jejímž důsledku je účastna nemocenského pojištění jako zaměstnanec, s výjimkou činnosti, u níž vzniká účast na nemocenském pojištění pouze z důvodů uvedených v § 5 písm. a) bodu 12 a 13 zákona o nemocenském pojištění.

(2) Rozhodným obdobím podle odstavce 1 písm. a) je období od 1. října 2019 do 31. března 2020.“.

4. V § 2b se doplňuje odstavec 4, který zní:

„(4) Dohodou o práci konané mimo pracovní poměr se pro účely tohoto zákona rozumí dohoda o provedení práce nebo dohoda o pracovní činnosti podle zákoníku práce.“.

5. Za § 3 se vkládá nový § 3a, který včetně nadpisu zní:

„§ 3a

Předmět kompenzačního bonusu v případě osoby vykonávající práci na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr

(1) Předmětem kompenzačního bonusu je také výkon práce na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr zakládající účast na nemocenském pojištění v kalendářním měsíci, v němž nastal den, za který se poskytuje kompenzační bonus, pokud tato práce nemohla být zcela nebo z části vykonávána v obvyklém rozsahu z důvodů na straně

a) zaměstnavatele, které nastaly v důsledku ohrožení zdraví nebo krizových opatření podle § 1, a to zejména v důsledku

1. nutnosti uzavření či omezení provozu provozovny,
2. omezení poptávky po výrobcích, službách nebo jiných výstupech nebo
3. omezení či ukončení dodávek nebo služeb potřebných pro výkon činnosti, nebo

b) subjektu kompenzačního bonusu, které nastaly v důsledku ohrožení zdraví nebo krizových opatření podle § 1, a to zejména v důsledku

1. jeho karantény nebo
2. péče o dítě nebo jiného člena domácnosti.

(2) Kompenzační bonus je započitatelným příjmem pro stanovení nároku na dávky vyplácené podle zákona upravujícího pomoc v hmotné nouzi a zákona upravujícího státní sociální podporu.

(3) Subjektu kompenzačního bonusu nevzniká nárok na

a) podporu v nezaměstnanosti podle zákona upravujícího zaměstnanost za kalendářní den, za který obdržel kompenzační bonus,

b) kompenzační bonus za kalendářní den, za který obdržel

1. podporu v nezaměstnanosti podle zákona upravujícího zaměstnanost, nebo
2. kompenzační bonus podle § 2 nebo 2a.

(4) Subjektu kompenzačního bonusu může nárok na kompenzační bonus vzniknout za kalendářní den pouze jednou v případě, že vykonává činnost na základě více než jedné dohody o práci konané mimo pracovní poměr.

(5) Zaměstnavatelem podle odstavce 1 se rozumí zaměstnavatel, se kterým měl subjekt kompenzačního bonusu

a) v rozhodném období uzavřenu dohodu o práci konané mimo pracovní poměr a který mu za toto období zúčtoval započitatelný příjem v částce zakládající účast na nemocenském pojištění a

b) ke dni 11. března 2020 uzavřenu dohodu o práci konané mimo pracovní poměr.“.

6. V § 4 se dosavadní text označuje jako odstavec 1 a doplňuje se odstavcem 2, který zní:

„(2) Výše kompenzačního bonusu podle § 2aa činí 350 Kč za každý kalendářní den bonusového období.“

7. Za § 7 se vkládá nový § 7a, který včetně nadpisu zní:

„§ 7a

Žádost o kompenzační bonus v případě osoby činné na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr

(1) Žádost o kompenzační bonus podle § 2aa obsahuje kromě náležitostí podle § 7 také

- a) identifikaci zaměstnavatele, pokud na jeho straně nastaly důvody podle § 3a odst. 1 písm. a),
- b) kopii dohody o práci konané mimo pracovní poměr podle § 2aa odst. 1 písm. a),
- c) kopii mzdového listu zahrnujícího kalendářní měsíce, kdy byl subjekt kompenzačního bonusu účasten nemocenského pojištění na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr podle písmene b) v rozhodném období podle § 2aa odst. 2.

(2) Kopii mzdového listu podle odstavce 1 písm. c) lze nahradit potvrzením od zaměstnavatele prokazujícím splnění podmínek podle § 2aa odst. 1 písm. a).“

8. V § 9b odst. 1 se číslo „1 200“ nahrazuje číslem „1 250“.

Čl. II

Přechodná ustanovení

- 1. Vznikl-li subjektu kompenzačního bonusu nárok na kompenzační bonus podle zákona č. 159/2020 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, běží lhůta pro podání žádosti o kompenzační bonus znovu ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona a neskončí dříve než uplynutím posledního dne třetího kalendářního měsíce následujícího po nabytí účinnosti tohoto zákona.
- 2. Část jednorázového nenávratného příspěvku ze státního rozpočtu podle § 9b odst. 1 zákona č. 159/2020 Sb. ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, která nebyla Ministerstvem financí poukázána kraji přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, poukáže Ministerstvo financí kraji do 60 dní ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Čl. III

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení.

Důvodová zpráva

I. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu

V souvislosti se vznikem a rozšířením onemocnění COVID-19 způsobeného novým koronavirem SARS-CoV-2 vyhlásila vláda podle čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví na území České republiky nouzový stav od 14:00 hodin dne 12. března 2020 na dobu 30 dnů. Tento nouzový stav byl následně Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky prodloužen do 30. dubna 2020. V rámci vyhlášeného nouzového stavu byla realizována řada omezujících opatření, která měla negativní dopad na podnikání, ale současně též na jejich zaměstnance (v širším smyslu slova). Tyto negativní dopady spočívaly jednak přímo v nařízení uzavření provozoven, jednak v povinnosti přijmout opatření, která provozování podnikatelské činnosti ztěžují.

Na řadu profesí má nicméně negativní dopad samotná epidemie koronaviru SARS-CoV-2 a s tím související změna chování obyvatelstva, přičemž tyto dopady by bez provedení vládou přijatých opatření mohly být v konečném důsledku závažnější, a to nejen s ohledem na hierarchii chráněných hodnot (život > zdraví > majetek). V rámci podnikatelského prostředí a od něj odvozených vztahů mezi zaměstnavateli a zaměstnanci byly výše zmíněnými událostmi zasaženy nejen segmenty, na které opatření vlády směřovala přímo, ale též segmenty, které utrpěly v důsledku změny chování zákazníků, jejich priorit, jakož i změnami, které se dotkly jejich obchodních partnerů a dodavatelů.

Pro významnou část zaměstnavatelů tento stav znamenal úplné či částečné utlumení jejich činnosti, případně nutnost přizpůsobit tuto činnost nastalé situaci. To se pak nutně projevilo i ve vztahu k jejich zaměstnancům, a to zejména vůči těm, kteří jsou zaměstnáni mimo pracovní poměr. Těmto osobám nemusí zaměstnavatelé rozvrhnout pracovní dobu. Dohody mohou jednoduše zrušit a oni tak zůstanou z hodiny na hodinu bez jakékoliv jistoty dalšího výdělků s tím, že sehnat další formu výdělků je pro ně často obtížné.

Zákonem č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 (dále jen „zákon o kompenzačním bonusu“), byl přiznán tzv. kompenzační bonus osobám samostatně výdělečně činným (s výjimkou těch, které jsou účastny na nemocenském pojištění jako zaměstnanci). Podmínkou poskytnutí kompenzačního bonusu je přitom skutečnost spočívající v tom, že samostatná výdělečná činnost žadatele byla zcela nebo z části znemožněna aktuálními událostmi souvisejícími s koronavirem. Kompenzační bonus je poskytován ve výši 500 Kč za každý den v rámci prvního bonusového období od 12. března do 30. dubna 2020, resp. na základě novelizace zákona též v rámci druhého bonusového období od 1. května do 8. června 2020, pokud osoba v daný den splňuje podmínky pro jeho poskytnutí. Druhá novelizace tohoto zákona rozšířila okruh subjektů kompenzačního bonusu též o společníky vybraných společností s ručením omezeným, jejichž činnost se často v praxi materiálně příliš

neodlišuje od samostatné výdělečné činnosti.

Vedle podpory formou kompenzačního bonusu schválila vláda na základě § 120 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, usnesením č. 353 dne 31. března 2020 Cílený program k podpoře zaměstnanosti nazvaný „Antivirus“ (dále jen „Program Antivirus“). Stát tak prostřednictvím Úřadu práce České republiky kompenzuje firmám vyplacené prostředky a má jim pomoci ochránit pracovní místa.

Program Antivirus se dělí na režimy A, B a nově i C, režimy A (usnesením č. 635 ze dne 8. června 2020) a B (usnesením č. 581 ze dne 25. května 2020) byly prodlouženy do konce srpna 2020. Režim A se vztahuje na případy uzavření či omezení provozu v důsledku krizových opatření nebo mimořádných opatření vydaných vládou, Ministerstvem zdravotnictví nebo krajskou hygienickou stanicí, a na případy, kdy zaměstnanec v pracovním poměru nemohl vykonávat práci z důvodu nařízení karantény. Režim B se vztahuje na případy překážek v práci na straně zaměstnavatele (dle části osmé, hlavy III zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů) vzniklých v důsledku souvisejících hospodářských potíží souvisejícími s koronavirem. Příčina vzniku těchto překážek je spojena s nastalou epidemiologickou situací a souvisejícími opatřeními k zamezení šíření nákazy jak v tuzemsku, tak v zahraničí. K rozšíření Programu Antivirus o tzv. režim C došlo v rámci návrhu zákona o prominutí pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti placeného některými zaměstnavateli jako poplatníky v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020 (sněmovní tisk č. 875), který byl schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky dne 16. června 2020. Režim C se týká odpuštění plateb odvodů na sociální pojištění firmám do 50 zaměstnanců za měsíce červen až srpen 2020.

Žádná z výše zmiňovaných podpor není směřována osobám vykonávajícím práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, u nichž došlo z důvodu mimořádné situace způsobené epidemií koronaviru ke snížení či úplnému výpadku příjmů z této činnosti. Ačkoli jde o zaměstnance ve smyslu § 5 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o nemocenském pojištění“), nejde o zaměstnance v pracovním poměru, kterým byl určen Program Antivirus.

2. Odůvodnění hlavních principů a nezbytnosti navrhované právní úpravy

Navrhuje se novela zákona o kompenzačním bonusu, jejímž cílem je prostřednictvím kompenzačního bonusu zmírnit dopady událostí souvisejících se vznikem a rozšířením onemocnění COVID-19 způsobeného koronavirem SARS-CoV-2 na osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, u nichž došlo z důvodu mimořádné situace způsobené epidemií koronaviru ke snížení či úplnému výpadku příjmů z této činnosti, a tento výpadek jim nebyl kompenzován žádným ze série podpůrných opatření. Současně musí jít o takovou práci, která zakládá účast na nemocenském pojištění, a tedy i vznik příslušného odvodu do veřejných rozpočtů. Tato vazba zajišťuje nezbytnou minimální úroveň kontrolovatelnosti ze strany veřejné správy.

Navrhované opatření má současně za cíl nejen materiálně podpořit osoby, které se náhle a nečekaně ocitly v nelehké situaci, ale současně má být i určitým gestem adresné solidarity a podpory všech přispěvatelů do veřejných rozpočtů.

Současně je třeba zdůraznit, že se jedná o další krok postupného zajišťování podpory dalším skupinám osob, kdy vláda v návaznosti na rychle se měnící vývoj současné situace usilovala přednostně o podporu větších a jasně definovaných skupin osob při současném přizpůsobování časového rámce podpory. Kompenzační bonus tak byl v první fázi zacílen na jednoznačně definovaný a početný okruh osob samostatně výdělečně činných, ve druhé fázi došlo k prodloužení časového období, za které je bonus poskytován, a v třetí fázi došlo k rozšíření subjektů kompenzačního bonusu o společníky vybraných společností s ručením omezeným, v jejichž případě vyžadovalo poskytování podpory větší adresnost a přesnější zacílení.

Dosavadní základní konstrukční prvky kompenzačního bonusu jsou podle navrhované novely zachovány též v případě osob vykonávajících práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti s tím, že podmínky pro vznik nároku na kompenzační bonus jsou přizpůsobeny specifickému charakteru této činnosti. To platí též pro stanovení jeho výše, která je z logiky věci nižší, než v případě kompenzace určené pro podnikatele. Zachovány jsou i postupy správy kompenzačního bonusu, resp. působnost orgánů Finanční správy České republiky k poskytování, resp. výkonu správy kompenzačního bonusu.

Současný kompenzační bonus pro podnikatele je koncipován jako mimořádně jednoduchý a flexibilní nástroj, který díky poměrně malému okruhu podmínek a jednoduchému procesnímu modelu umožňuje velmi rychlé vyřizování jednotlivých žádostí o kompenzační bonus a jeho následné vyplácení. Ačkoliv tento osvědčený procesní model, využívající například instituty čestného prohlášení a tzv. samovyměření, bude zachován i v případě navrhovaného kompenzačního bonusu pro osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, bude současně nutné zvýšit nároky na doložení vzniku nároku na kompenzační bonus tak, aby nemohlo docházet k masovému a prakticky nekontrolovatelnému vylákávání prostředků z veřejných rozpočtů (tedy i rozpočtů samospráv). Tím by mělo být zejména omezeno riziko zpětného uzavírání fiktivních dohod o provedení práce nebo dohod o pracovní činnosti.

Kromě výše uvedeného cíle návrh zákona též na osoby, které byly díky souběhu podnikatelské činnosti a práce na dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti vyloučeny z dosavadní podpory pro podnikatele formou kompenzačního bonusu pro podnikatele. Tyto osoby přitom na rozdíl od běžných zaměstnanců nenaplnily ani podmínky programu Antivirus, a zůstaly tak bez podpory.

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaný zákon je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a plně respektuje též Listinu základních práv a svobod.

Navrhovaný zákon je souladný s ústavním principem *rovnosti* (jak neakcesorické, tak akcesorické), neboť kompenzační bonus je poskytován všem osobám při splnění nediskriminačních podmínek. Není přitom preferováno jedno odvětví hospodářství před jiným.

Kompenzační bonus je daňovým bonusem a současně je daní v procesním smyslu, tj. je spravován v režimu daňového řádu. Podle čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod lze daně a poplatky ukládat pouze na základě zákona, což navrhovaná úprava splňuje.

4. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Návrh je plně slučitelný s právem Evropské unie a ustanovení navrhované právní úpravy nezakládají rozpor s primárním právem Evropské unie ve světle ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie. S poukazem na sekundární právo Evropské unie lze konstatovat, že také v tomto ohledu předkládaná právní úprava respektuje závazky, které pro Českou republiku v této oblasti z členství v Evropské unii vyplývají.

5. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaný zákon je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, podle čl. 10 Ústavy.

6. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny

Navržená výše kompenzačního bonusu pro osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti odpovídá částce 350 Kč za každý kalendářní den bonusového období. Délka bonusového období pak činí 89 dnů. Maximální výše kompenzačního bonusu u jednotlivce tak může dosáhnout částky 31 150 Kč. Podle dat z České správy sociálního zabezpečení k 31. březnu 2020 je počet osob, které byly účastny na nemocenském pojištění jako zaměstnanci z titulu výkonu práce na dohodu o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti a nebyly současně účastny nemocenského pojištění jako zaměstnanec z jiného titulu uvedeného v § 5 písm. a) zákona o nemocenském pojištění, odhadován na 116 479 osob. Z toho 108 687 osob má pouze jednu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti zakládající účast na nemocenském pojištění a 7 792 osob má takových dohod více. Pokud by všechny tyto osoby požádaly o kompenzační bonus za celé bonusové období, tak by to znamenalo dopad do veřejných rozpočtů ve výši cca 3,6 mld. Kč. Uvedená hodnota nicméně představuje teoretické maximum a lze očekávat, že nemalá část

těchto osob nesplní podmínky pro vznik nároku na kompenzační bonus, popřípadě o tento bonus nepožádá. Reálný odhad proto uvádí následující tabulka.

Počet pojištěných DPČ/DPP bez pracovního poměru	cca 116 000
Maximální výše kompenzačního bonusu	31 150 Kč (89 dní x 350 Kč)
Analogie k OSVČ – procento OSVČ žádajících za období 12. 3. – 30. 4. 2020	55 %
Analogie k OSVČ – procento OSVČ žádajících za období 1. 5. – 8. 6. 2020	40 %
Dopady kompenzačního bonusu pro DPČ/DPP bez pracovního poměru	2,1 mld. Kč*
Z toho státní rozpočet	1,4 mld. Kč
Z toho rozpočty obcí	0,5 mld. Kč
Z toho rozpočty krajů	0,2 mld. Kč

* $(116\,000 \times 350\text{ Kč} \times 50\text{ dní} \times 0,55 + 116\,000 \times 350\text{ Kč} \times 39\text{ dní} \times 0,4) \times 0,8$ (korekční koeficient v důsledku zavedení rozhodného období) = 1,4 mld. Kč + bezpečnostní rezerva = 1,7 mld. Kč + navýšení s ohledem na přípustění souběhů = 2,1 mld. Kč. Návrh zákona odstraňuje v některých specifických případech omezení pro vznik nároku na kompenzační bonus pro osoby samostatně výdělečně činné a společníky společností s ručením omezeným, které spočívalo v nepřipustném souběhu s výkonem jiné činnosti (zejména práce na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti). S těmito změnami budou rovněž spojeny určité dopady, a to pravděpodobně v řádu několika stovek milionů Kč.

Pokud jde o vztah k financování obcí, které se v důsledku skutečnosti, že kompenzační bonus je vratkou daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, fakticky spolupodílejí na jeho financování, navrhuje se jako kompenzaci dopadů navrhované změny do rozpočtů obcí provést zvýšení již přiznaného jednorázového nenávratného příspěvku obcím ze státního rozpočtu podle § 9b odst. 1 zákona o kompenzačním bonusu z 1 200 Kč na obyvatele obce na 1 250 Kč na obyvatele obce. Tato změna si vyžádá dopad na státní rozpočet ve výši cca 0,5 mld. Kč.

Navrhovaný zákon nestanoví žádná speciální pravidla pro osoby se zdravotním postižením, národnostní menšiny či jiné specifické skupiny obyvatel.

7. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaný zákon nebude mít žádné negativní dopady na ochranu soukromí a osobních údajů, neboť je postaven na dispozičním principu, kdy žadatel prostřednictvím jím podané žádosti implicitně dává pokyn k zpracování jeho osobních údajů.

8. Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaný zákon předpokládá využití fungujících mechanismů ze strany orgánů Finanční správy České republiky, jakož i orgánů sociálního zabezpečení, včetně mechanismů kontroly řádného výkonu veřejné moci, a nezavdává tak příčinu k zvýšenému riziku korupce.

9. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo ochranu státu a dopady na životní prostředí

Navrhovaná právní úprava nemá dopad na bezpečnost nebo obranu státu ve smyslu usnesení vlády č. 343/D z roku 2015.

10. Způsob projednání návrhu zákona

Navrhuje se, aby Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas s návrhem zákona již v prvním čtení podle § 90 odst. 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů, a to vzhledem k výše uvedeným důvodům, tj. zejména k potřebě co nejrychleji poskytnout finanční výpomoc postiženým osobám vykonávajícím práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, u nichž došlo z důvodu mimořádné situace způsobené epidemií koronaviru ke snížení či úplnému výpadku příjmů z této činnosti, a tento výpadek jim nebyl kompenzován žádným ze série podpůrných opatření.

II. Zvláštní část

K čl. I

V rámci zákona o kompenzačním bonusu jsou návrhem novely doplňována ustanovení, která zavádějí kompenzační bonus pro skupinu osob vykonávajících práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti. S ohledem na obecný charakter úvodního ustanovení § 1 vymezujícího předmět zákona, kterým je mimo jiné „*daňový bonus na kompenzaci některých hospodářských následků souvisejících s ohrožením zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 nebo s krizovými opatřeními přijatými z důvodu tohoto ohrožení*“, není třeba toto ustanovení aktualizovat, neboť nová kategorie kompenzačního bonusu citovanému obecnému vymezení odpovídá. Pokud jde o v § 1 zmíněná „*opatření*“, jedná se o opatření orgánů veřejné moci, tj. jak vlády České republiky, tak jednotlivých ministerstev, popřípadě jiných orgánů.

K bodům 1 a 2 (§ 2 odst. 1 písm. c), § 2a odst. 2 písm. b))

V případě kompenzačního bonusu pro osoby samostatně výdělečně činné, resp. pro společníky vybraných společností s ručením omezeným je v současnosti vyloučen vznik nároku na tento bonus, pokud je daný subjekt zároveň účasten nemocenského pojištění jako zaměstnanec (v případě osob samostatně výdělečně činných je zde pouze dána výjimka pro osoby vykonávající pedagogickou činnost, pěstouny a dobrovolné pracovníky pečovatelské služby). Navrhuje se mezi tyto výjimky doplnit též případy, kdy daný subjekt vykonává práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti zakládající účast na nemocenském pojištění, a to v zájmu zohlednění kategorie případů, kdy osoba samostatně výdělečně činná, resp. společník společnosti s ručením omezeným, jehož hlavním zdrojem příjmů je podnikání, byl dosud z nároku na kompenzační bonus vyloučen v důsledku výkonu práce jako zaměstnanec na základě uvedených dohod, ačkoliv tato činnost je často nepoměrně menšího rozsahu, než činnost podnikatelská. Předmětnou změnu se navrhuje doplnit jak do § 2, tak do § 2a zákona o kompenzačním bonusu. V rámci stejného ustanovení § 2a ve vztahu ke společníkům společností s ručením omezeným se dále navrhuje doplnit též zmíněnou výjimku pro osoby vykonávající pedagogickou činnost, pěstouny a dobrovolné pracovníky pečovatelské služby, která dnes existuje pouze pro osoby samostatně výdělečně činné (pro něž byla zavedena poslaneckým pozměňovacím návrhem), zatímco v případě společníků společností s ručením omezeným chybí, ač se jedná o obdobnou situaci. Rozsah těchto výjimek by přitom měl být pro obě uvedené skupiny subjektů kompenzačního bonusu identický.

K bodu 3 (§ 2aa)

Subjektem navrhovaného kompenzačního bonusu je fyzická osoba, která v rozhodném období vykonávala práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti (podle nového ustanovení § 2b odst. 4 je používán zkrácený termín „*dohoda o práci konané mimo pracovní poměr*“) a v důsledku toho byla alespoň čtyři kalendářní měsíce účastna nemocenského pojištění jako zaměstnanec. Rozhodným obdobím je doba od 1. října 2019 do 31. března 2020. Pro určení toho, zda dotyčná fyzická osoba, je subjektem kompenzačního bonusu je tedy relevantní nikoli stav v rámci bonusového období vymezeného v § 5, ale stav ve zmíněném rozhodném období, které tvoří posledních šest celých kalendářních měsíců

zahrnujících období před vyhlášením nouzového stavu. Pro naplnění podmínky stanovené v § 2aa odst. 1 písm. a) je nutné, aby dané osobě byl alespoň za čtyři kalendářní měsíce (z celkových šesti možných) ze strany zaměstnavatele zúčtován započitatelný příjem v příslušné částce. Tato částka činí v případě dohod o provedení práce částku vyšší než 10 000 Kč (srov. § 7a odst. 1 zákona o nemocenském pojištění) a v případě dohod o pracovní činnosti částku alespoň 3 000 Kč (srov. § 6 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění). Není přitom nutné, aby k zúčtování částky došlo u téhož zaměstnavatele.

Po dobu, kdy je daná osoba v rozhodném období účastna nemocenského pojištění jako zaměstnanec z titulu výkonu práce na dohodu o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, nesmí být současně účastna nemocenského pojištění jako zaměstnanec z jiného titulu uvedeného v § 5 písm. a) zákona o nemocenském pojištění. Cílovou skupinou jsou tedy pouze osoby, pro které výdělek z dohod o provedení práce nebo dohod o pracovní činnosti představuje hlavní zdroj příjmů ze závislé činnosti (není ovšem vyloučeno, aby vedle toho měly příjmy z podnikání). Podle dat z České správy sociálního zabezpečení k 31. březnu 2020 se jedná o 116 479 osob. Z toho 108 687 osob má pouze jednu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti zakládající účast na nemocenském pojištění a 7 792 osob má takových dohod více.

Smyslem této vstupní podmínky je přiznat nárok na kompenzační bonus pouze těm osobám, pro které byla tato práce významným zdrojem obživy ještě před vypuknutím krizové epidemiologické situace, přičemž o tento zdroj v důsledku této situace přišly, nebo jim byl omezen. Dané opatření tedy necílí na ty, kteří tuto formu přivýdělku zvolili až poté, co došlo k vyhlášení nouzového stavu a práci na dohodu o provedení práce nebo na dohodu o pracovní činnosti tak naopak vykonávali jako dostupnou náhradu vůči běžnému zdroji příjmů (např. podnikání). Situaci těchto subjektů nicméně návrh zákona řeší v rámci kolizních pravidel kompenzačního bonusu pro podnikatele (viz změny v § 2 a § 2a).

Druhou podmínkou, kterou je nutné naplnit kumulativně, je absence výkonu jiné činnosti než je výkon práce na dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti, v jejímž důsledku je osoba účastna nemocenského pojištění jako zaměstnanec. Jde tedy o obdobné pravidlo, které je zakotveno v § 2 odst. 1 a § 2a odst. 2 písm. b) zákona o kompenzačním bonusu. Je tedy vyloučen souběh čerpání kompenzačního bonusu s jinou zaměstnaneckou činností. Výjimku představuje činnost pěstounů a dobrovolných pracovníků pečovatelské služby, kde je opět dána analogie s kompenzačním bonusem pro podnikatele (analogická výjimka pro pedagogickou činnost zde nicméně zavedena není, neboť případy kumulace práce na dohodu s omezeným výkonem pedagogické činnosti v pracovním poměru se v praxi zřejmě nebudou vyskytovat).

K bodu 4 (§ 2b odst. 4)

V rámci společných ustanovení zákona o kompenzačním bonusu dochází k vymezení nového pojmu, a sice pojmu dohoda o práci konané mimo pracovní poměr, který zahrnuje dohodu o provedení práce či dohodu o pracovní činnosti.

K bodu 5 (§ 3a)

Jako předmět nově navrhovaného kompenzačního bonusu návrh zákona upravuje výkon práce na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti v kalendářním měsíci, v němž nastal den, za který se poskytuje kompenzační bonus. Relevantní je přitom nikoli obvyklý výkon práce (posuzováno optikou dlouhodobějšího standardu dotyčného včetně zohlednění eventuálních výkyvů daných sezonním charakterem práce), nýbrž skutečnost, že daná práce nemohla být zcela nebo z části vykonávána v obvyklém rozsahu v důsledku dále uvedených skutečností. Předmět kompenzačního bonusu bude tedy naplněn i v případě, kdy k žádnému výkonu práce nedošlo, pokud je naplněn předpoklad, že za standardních podmínek by se práce na základě dohody o provedení práce nebo na základě dohody o pracovní činnosti uskutečnila.

Nikoli každé omezení či ukončení výkonu práce na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti bude relevantní pro vznik nároku na kompenzační bonus. Musí jít o důvody, které nastaly v důsledku ohrožení zdraví nebo krizových opatření podle § 1 zákona o kompenzačním bonusu (tedy v souvislosti s epidemií koronaviru), a to buď na straně zaměstnavatele, nebo na straně zaměstnance. V obou případech jsou po vzoru kompenzačního bonusu pro podnikatele demonstrativně vymezeny typické situace, kdy daná omezení nastávají (srov. § 3 odst. 1).

Relevantním zaměstnavatelem bude pouze ten zaměstnavatel, který dotyčnému v rozhodném období zúčtoval započitatelný příjem v částce zakládající účast na nemocenském pojištění (viz § 3a odst. 5) a se kterým měl dotyčný současně ke dni 11. března 2020 uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti. Druhá z podmínek reaguje na skutečnost, že účast zaměstnance na nemocenském pojištění mohla být v rozhodném období založena výkonem práce pro více zaměstnavatelů. Zde je však cíleno na toho z uvedených zaměstnavatelů, s nímž měl zaměstnanec uzavřenu uvedenou dohodu také ke dni 11. března 2020, tj. pouze na toho, který je relevantní z pohledu posuzování dopadu událostí souvisejících s koronavirem. Je-li více takových zaměstnavatelů, postačí splnit danou podmínku pouze u jednoho z nich. Uvedené vymezení zaměstnavatele je obsaženo v navrženém § 3a odst. 5, a to právě jen pro účely § 3a odst. 1.

Naopak důvody na straně zaměstnavatele, u něhož dotyčná osoba měla v rozhodném období sice sjednanu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti, avšak v takové výši, která nezakládá účast na nemocenském pojištění, jsou z pohledu vzniku nároku irelevantní. Stejně tak se nelze dovolávat důvodů na straně zaměstnavatelů, u nichž účast na nemocenském pojištění vznikla až po skončení rozhodného období, tj. za měsíc duben 2020 a následující.

S ohledem na hlavní účel kompenzačního bonusu, kterým je poskytnutí finanční pomoci osobám vykonávajícím práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, u nichž došlo z důvodu mimořádné situace způsobené epidemií koronaviru ke snížení či úplnému výpadku příjmů z této činnosti, a tento výpadek jim nebyl kompenzován žádným ze série podpůrných opatření, necílí kompenzační bonus na subjekty, které již pobírají dávky ze strany státu, tj. k výpadku příjmů v jejich případě v daném rozsahu

nemohlo dojít. Kompenzační bonus proto bude započitatelným příjmem pro stanovení nároku na dávky vyplácené podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, a podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, resp. bude vyloučen současný vznik nároku na podporu v nezaměstnanosti podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a kompenzačního bonusu. Použitá formulace je obdobná k analogické úpravě v § 3 odst. 2 a 3 zákona o kompenzačním bonusu.

S ohledem na to, že pravidlo o vyloučení souběhu mezi zaměstnáním zakládajícím účast na nemocenském pojištění a výkonem samostatné výdělečné činnosti, resp. statutem společníka ve vybrané společnosti s ručením omezeným, neplatí ve všech případech (viz výkon zaměstnání v činnosti pedagogické a činnost dobrovolných pracovníků pečovatelské služby a pěstounů, přičemž tento okruh je návrhem zákona dále rozšiřován), je nutné vyloučit souběh více kompenzačních bonusů, tj. bonusu podle navrhované novely a bonusu pro podnikatele podle stávajícího znění zákona o kompenzačním bonusu. Ve vzájemné kolizi obou bonusů je přitom upřednostněn vyšší z nich. Rovněž platí, že nárok na kompenzační bonus může vzniknout za kalendářní den pouze z jedné dohody o práci konané mimo pracovní poměr.

K bodu 6 (§ 4 odst. 2)

Výše kompenzačního bonusu pro osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti je oproti výši kompenzačního bonusu pro osoby samostatně výdělečně činné či společníky vybraných společností s ručením omezeným navrhována v nižší výši, což odpovídá tomu, že čistý výdělek z těchto dohod, jehož nucené snížení či výpadek má bonus kompenzovat, nepředstavuje zpravidla jediný a hlavní zdroj příjmů dotyčného. Navržená výše odpovídá částce 350 Kč, což s ohledem na celkovou délku bonusových období podle § 5 v délce 89 dnů znamená, že maximální výše kompenzačního bonusu u jednotlivce může dosáhnout částky 31 150 Kč.

K bodu 7 (§ 7a)

Na nově navrhovaný kompenzační bonus v případě osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti se navrhuje v principu použít ustanovení části třetí zákona o kompenzačním bonusu, která v rámci § 6 až 9 upravuje správu tohoto bonusu. Ambicí tohoto návrhu zákona tak není odchylovat se od fungujícího modelu. Změna se tak týká pouze okruhu informací, které musí žadatel v rámci žádosti o kompenzační bonus uvádět.

K § 7a odst. 1 písm. a) - Za účelem lepší kontrolovatelnosti oprávněnosti podané žádosti, je požadováno, aby žadatel identifikoval zaměstnavatele, pokud na jeho straně nastaly důvody podle § 3a odst. 1 písm. a), tj. důvody vedoucí k tomu, že práce subjektu kompenzačního bonusu nemohla být zcela nebo z části vykonávána v obvyklém rozsahu v důsledku ohrožení zdraví nebo krizových opatření souvisejících s koronavirem. Nejedná se tedy o všechny zaměstnavatele, u nichž zaměstnanci vznikla účast na nemocenském pojištění v rozhodném období. Důvodem uvedeného požadavku je skutečnost, že ačkoli žadatel stvrzuje splnění podmínek svým čestným prohlášením, nelze mu z povahy věci v případě osvědčení důvodů

na straně zaměstnavatele přikládat takovou váhu jako v případě osvědčení podmínek na straně samotného žadatele. Žadateli totiž nemusejí být dostupné veškeré informace o situaci, ve které se jeho současný či bývalý zaměstnavatel v důsledku krizové situace nalézá. Možným řešením by bylo, aby žadatel doložil spolu s žádostí i potvrzení od svého zaměstnavatele, avšak takové řešení by zvýšilo administrativní náročnost a v některých situacích by mohlo vést k nežádoucímu znevýhodnění těch osob, které se svým (nejčastěji již bývalým) zaměstnavatelem nemají dobré vztahy, anebo v případech, kdy je tento zaměstnavatel nekontaktní či jinak nesoučinný. Bylo proto zvoleno méně administrativně náročné řešení, kdy se od žadatele ve vztahu k posouzení dopadů koronaviru požaduje toliko čestné prohlášení a uvedení identifikace relevantního zaměstnavatele (či zaměstnavatelů). Na straně správce bonusu se však implicitně předpokládá možnost využít ve zvýšené míře údaje získané zejména v rámci vyhledávací činnosti k tomu, aby mohl posoudit oprávněnost žádosti (a to jak před předepsáním kompenzačního bonusu, tak v rámci případného doměřovacího řízení). Správce bonusu tak bude moci uvedeného zaměstnavatele prověřit např. porovnáním s údaji o žadatelích o kompenzační bonus pro podnikatele, případně využít údaje o zaměstnavatelích zapojených do Programu Antivirus. Vyloučena rovněž není výzva k poskytnutí informací podle § 57 daňového řádu směřovaná na zaměstnavatele.

V případě, že žadatel o kompenzační bonus neuvede identifikaci zaměstnavatele, implicitně z takového kroku vyplývá, že ve vztahu k uplatněnému nároku na kompenzační bonus odkazuje na důvody pro jeho poskytnutí na straně zaměstnance.

K § 7a odst. 1 písm. b) a c) a odst. 2 - Vzhledem k tomu, že finanční úřady nejsou schopny ověřit splnění podmínek podle § 2aa odst. 1 písm. a) s využitím vlastních evidencí, je nutné zapojit do prokázání splnění této podmínky žadatele, kterému se stanoví povinnost doložit jednak příslušnou dohodu (či dohody) o provedení práce nebo o pracovní činnosti, a jednak relevantní mzdové listy. Zaměstnavatel je povinen pro zaměstnance vést mzdový list, který podle § 38j zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, musí mimo jiné obsahovat (i) pojistné z úhrnu zúčtovaných mezd (odst. 2 písm. f) bod 5.) a (ii) částky pojistného sraženého nebo uhrazeného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a na veřejné zdravotní pojištění (odst. 10), a to za každý kalendářní měsíc. Podle § 38j odst. 3 zákona o daních z příjmů je zaměstnavatel povinen na základě žádosti zaměstnance vystavit doklad o údajích uvedených ve mzdovém listě, a to nejpozději do 10 dnů od podání žádosti. S ohledem na výše zmíněné případy, kdy může být získání kopie mzdového listu od zaměstnavatele spojeno s nepřiměřenými obtížemi, připouští návrh zákona v navrženém § 7a odst. 2 subsidiární možnost nahrazení kopie mzdového listu jiným potvrzením od zaměstnavatele, které prokazuje splnění uvedených podmínek.

K bodu 8 (§ 9b odst. 1)

V zájmu kompenzování dopadu zavedení kompenzačního bonusu pro osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti na rozpočty obcí, které se na financování tohoto bonusu fakticky podílejí, se navrhuje zvýšit již přiznaný jednorázový nenávratný příspěvek obcím ze státního rozpočtu podle § 9b odst. 1 zákona o kompenzačním bonusu z 1 200 Kč na obyvatele obce na 1 250 Kč na obyvatele obce.

K čl. II – Přejíhodná ustanovení

K bodu 1 - S ohledem na nutnost zajistit, že prekluzivní lhůta pro podání žádosti o kompenzační bonus (která je navázána na konec bonusového období) nebude zkrácena pozdějším nabytím účinnosti návrhu novely, stanoví se přejíhodné ustanovení, podle něhož začne tato lhůta běžet znovu ode dne nabytí účinnosti navrhované novely. Z legislativně technických důvodů nelze integrovat tento počátek běhu lhůty přímo do textu zákona o kompenzačním bonusu, neboť ten nemůže operovat s datem nabytí účinnosti vlastní novely.

Uvedené pravidlo dopadá na všechny případy, kdy je nárok na kompenzační bonus nově založen navrhovanou novelou, tj. jak na případy kompenzačního bonusu pro osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, tak na případy připuštění některých souběhů kompenzačního bonusu pro podnikatele s jinými skutečnostmi, které vznik nároku dříve vylučovaly.

S ohledem na skutečnost, že získání relevantních dokumentů, které jsou v případě kompenzačního bonusu pro osoby vykonávající práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti nově požadovány v rámci žádosti o kompenzační bonus, se dále stanoví, že lhůta pro podání žádosti neskončí dříve, než uplynutím posledního dne třetího kalendářního měsíce následujícího po nabytí účinnosti navrhované novely. Tím se pro případy, na které přejíhodné ustanovení dopadne, uvedená lhůta prakticky prodlouží na minimálně 3 měsíce (oproti dnešním 60 dnům).

K bodu 2 - V návaznosti na skutečnost, že dochází k navýšení jednorázového nenávratného příspěvku obcím ze státního rozpočtu podle § 9b odst. 1 zákona o kompenzačním bonusu, je nezbytné cestou přejíhodného ustanovení poskytnout Ministerstvu financí příslušnou novou lhůtu pro poukázání nově přiznané částky příspěvku.

K čl. III – Účinnost

S ohledem na naléhavou potřebu poskytnout finanční podporu osobám vykonávajícím práci na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, u nichž došlo z důvodu mimořádné situace způsobené epidemií koronaviru ke snížení či úplnému výpadku příjmů z této činnosti, a tento výpadek jim nebyl kompenzován žádným ze série podpůrných opatření, se navrhuje stanovit účinnost zákona dnem následujícím po dni jeho vyhlášení.

Navržená účinnost tak respektuje § 3 odst. 4 zákona č. 309/1999 Sb., podle kterého platí, že vyžaduje-li to naléhavý obecný zájem, lze ve zvlášť výjimečných případech stanovit dřívější den nabytí účinnosti, nejdříve však počátkem dne následujícího po dni vyhlášení právního předpisu. Naléhavý obecný zájem je v případě kompenzačního bonusu zcela nepochybně dán (blíže viz obecná část důvodové zprávy).

V Praze dne 29. června 2020

Předseda vlády:

Místopředsedkyně vlády a ministryně financí: